

ورق معلوماتی 4 – ACTNOW (مشوره و آموزش آتیزم همین حالا)

خصوصیات اصلی آتیزم: ارتباطات

توسط داکتر آوریل بررتون Dr Avril Brereton

در همه اطفال مبتلا به آتیزم مشکل ارتباطات وجود دارد. این مشکل یکی از علائم اصلی لازم برای تشخیص عارضه آتیزم در اطفال می باشد.

معیار DSM – IV برای تعیین معیوبیت در ارتباطات در عارضه آتیزم عبارتند از:

معیوبیت کیفیتی در ارتباطات باید با دست کم یکی از موارد زیر آشکار شود:

1. تأخیر یا نبودن کامل تکامل زبان محاوره ای (که با سایر موارد ارتباطات غیر گفتاری نظیر قیافه و ایما و اشاره همراه نباشد)؛
2. در افرادی که از لحاظ گفتاری مشکلی نیست، معیوبیت شدید در توانایی طفل برای آغاز یا دوام یک گفتگو و محاوره با سایرین؛
3. استفاده از زبان به صورت عادت شده و تکراری یا زبان خاص خود؛
4. نبودن تنوع و بازی های شبه واقعی یا تقلید اجتماعی که به طور طبیعی انجام بشود و درخور سطح تکاملی سنی او باشد.

(انجمن روانپزشکی امریکا: تشخیص و کتاب آمار اختلالات روانی، طبع چهارم، با تصحیح متن. واشینگتن، دی سی، انجمن روانپزشکی امریکا، 2000)

مشکل ارتباطات در اطفال مبتلا به آتیزم به انحاء مختلف وجود دارد و بسته به نوع مشکل و شدت آن نتایج متفاوتی را به بار می آورد. برخی از اطفال از لحاظ برقراری ارتباطات بسیار مشکل دارند و اصلاً گپ نمی زنند. سایر اطفال ممکن است ممکن است دیر به زبان آیند یا اینکه به زبانی سخن گویند که درک آنها مشکل باشد و نتوانند حرف خود را بفهمانند. یک گروپ خورد از این اطفال ظاهراً بهتر گپ می زنند ولی باز هم مشکل دارند تا اینکه بدانند چگونه از زبان برای برقراری ارتباطات با دیگران استفاده کنند.

اخیراً توجه بیشتری به اثرات مسائل ارتباطات بر رفتار اطفال به عمل آمده است. مهم است که والدین و افراد مسلکی درک کنند که نوع و شدت مسائل ارتباطات طفل چه هستند تا اینکه بتوانند راه هائی برای ایجاد ارتباطات مؤثر تر با یکدیگر یافته و همچنین بتوانند مسائل رفتاری را که ممکن است ناشی از مشکل ارتباطات باشد توجیه نمایند.

اطفالی که گپ می زند

برخی از اطفال مبتلا به آتیزم گپ زده می توانند. معمولاً دیر تر به حرف می آیند و آهسته تر از دیگران و به طور غیر یکنواخت سخن گفتن را یاد می گیرند. تفاوتی بین توانایی گپ زدن و "گپ زدن عملی و معنی دار" وجود دارد چون برخی از اطفال از کلمات استفاده می کنند ولی این کلمات برای ایجاد ارتباطات مؤثر نیست و بنا بر این آن را عملی و معنی دار نمی دانند.

مشکلات بیان با گفتار

1. تکامل گپ زدن در طفل ممکن است بسیار آهسته باشد و حتی کلماتی را که پیش از این یادگرفته است فراموش نماید.
2. سخن به صورت یک مجموعه کلمات می آیند و ممکن است جمله ای هم ناگهان بیان شود.
3. تکرار مریض وار یک حرف Echolalia، تکرار کلمات و عبارات ممکن است به شکل های مختلفی بروز نماید. مثلاً طفل ممکن است آنچه را که شما به او گفته اید فوری تکرار نماید. تکرار مریض وار Echolalia هم ممکن است با تأخیر پیش اید و طفل کلمه یا عبارتی را که قبلاً شنیده است تکرار کند. این عارضه Echolalia ممکن است خفیف تر شود و طفل علاوه بر کلماتی که تکرار می کند کلماتی را هم خودش علاوه نماید تا پیام خود را انتقال دهد.
4. یک کلمه یا یک صدا ممکن است بارها و بارها تکرار شود.
5. کلمه را ممکن است بی جا به کار برد یا برای یک چیز معین کلمه ای ساختگی به کار برد.
6. ضمیر ها اغلب بی جا یا مبهم به کار رود.
7. طنین صدا، بلندی صدا و زیر و بم بودن آن ممکن است غیر عادی باشد. صدای بچه ممکن است یکنواخت باشد، لهجه ای خاص داشته و بسیار بلند یا بسیار آهسته گپ بزند.

لسان تکراری یا مشکلات درک

1. مشکل درک معنی آنچه که دیگران به او می گویند.
2. مشکل درک ترتیب یکی بعد از دیگری در دستورالعمل ها
3. درک نکردن استعارات برای مثال "shake a leg" ("تکان بخور")
4. سطحی انگاری زبان و تعبیر آنچه دیگران می گویند، مثلاً "جورابت را بالا بکش".

اطفالی که حرف می زند هم مشکلات وسیعی در زمینه ارتباطات دارند. افراد مبتلا به آتیزم توجه کردن به سخنان دیگران برایشان دشوار است. محاوره بر مبنای دونهفر است که به سخنان هم گوش دهند و هریک به نوبت سخن گویند. برای اطفال مبتلا به آتیزم این کار مخصوصاً مشکل است. با آنکه آنان ممکن است بتوانند خیلی صحبت ها را بکنند ولی این کار را نمی توانند به شکل محاوره ای انجام دهند. طفل مبتلا به آتیزم بیشتر احتمال دارد که به جای سخن گفتن با شما، به شما سخن گویند. آغاز و دوام گپ و گفت هم زمینه هائی هستند که طفل مشکل دارد. برخی از اطفالی که گپ زده می توانند، ممکن است موضوع خاصی را داشته باشند که می خواهند در آن باره سخن گویند و نه چیز دیگر یا اینکه از شما پی در پی پرسان می کنند و پاسخی را که شما می دهید برای آنان قانع کننده نباشد.

اطفالی که حرف نمی زند

برخی از اطفال مبتلا به آتیزم هیچوقت نمی توانند یاد بگیرند که به طور معنی دار گپ بزنند. هنوز روشن نشده که علت این پدیده چیست. برخی استدلال می کنند که علت این است که اطفال مبتلا به آتیزم کمبودهای اجتماعی و مشکل توجه کردن به مخاطب را دارند. سایرین دلیل می آورند که علت این است که به علت آتیزم این درک اساسی وجود ندارد که افراد دارای فکر و احساسات هستند که در اول کار می توان با آن ها ارتباط برقرار کرد. علت آن هرچه باشد، اطفالی که گپ نمی زند باید بتوانند که نیاز ها و تمنا های خود را به دیگران به نحوی غیر از گپ زدن بفهمانند. خیلی مهم است که بررسی شود چگونه

طفلی که گپ نمی زند نیازهای خود را ابراز می دارد و پیام خود را به دیگران منتقل می سازد.

بهبتر ساختن ارتباطات غیر کلامی با استفاده از نظام افزایشی Augmentative systems

پی گیری مطالعات نشان داده است که برای اکثر اطفال مبتلا به آتیزم که در سن 7 سالگی هنوز به طور مفید گپ زده نمی توانند، خیلی احتمال دارد که توانائی آنان برای ایجاد ارتباطات با کلام همچنان به شدت ناقص بماند. برای چنین اطفالی بسیار مهم است که یک نظام ارتباطات افزایشی **augmentative communication system** داشته باشند. ارتباطات افزایشی کمک می کند که اگر اطفال نمی توانند از طریق کلامی ارتباط برقرار کنند از این راه ارتباط بگیرند. این سیستم ها را از آنجهت افزایشی می گویند که توان و قدرت طفل را در برقراری ارتباطات بیشتر و علاوه می نماید. با کشیدن خط و تصاویر ساده مانند **Compic®** و یا **PCS/Boardmaker®**، نظام های با استفاده از علائم نظیر **Makaton** و همچنین تصاویر (فوتو ها) اغلب برای افزایش ارتباطات اطفال مبتلا به آتیزم به کار می رود.

1- استفاده از علائم

احتمالاً استفاده از علائم اولین نظام دیگر مورد استفاده برای اطفال مبتلا به آتیزم است که گپ نمی زنند. نخست نظام های استفاده از علائم را برای کسانی که کر (ناشنوا) بودند به کار بردند، ولی این سیستم ها بسیار پیچیده هستند که نیازمند هجی کردن کلمات با انگشت و استفاده از مفاهیم غیر ملموس می باشد. در اوائل سال های دهه 1980 یک نظام ساده تر موسوم به **Makaton** ابداع شد تا برای اطفال مبتلا به عقب افتادگی دماغی به کار برده شود. این سیستم دارای درجات مختلفی از دشواری است ولی در سطوح اولیه آن علائم ساده اند، ملموسند و به هجی کردن با انگشت هم نیازی ندارند. بسیاری از این علائم اولیه تنها با استفاده از یک دست است. برای مثال علامت "نوشیدنی" از علامت یک دست به شکل پیاله است که به طرف دهان برده شده و کج شده اند یعنی اینکه طفل دارد نوشیدنی می نوشد.

یکی از امتیازات استفاده از علائم این است که بسیار قابل جا به جایی است و طفل نیازی ندارد با خود وسیله ای حمل کند. امتیاز دیگر به کار گیری از سیستم علائم این است که اطفال را تشویق می کند گپ بزنند برعکس آنچه که والدین از آن می ترسند که استفاده از علائم باعث می شود احتمال حرف زدن اولاد آنان را کم کند. ولی استفاده از علائم در جامعه چندان درست فهمیده نشده و طفل همیشه در بیرون از دایره افرادی که با او با این علائم کار می کنند، به خوبی فهمیده نمی شود. استفاده از علائم نیازمند توجه طفل به کسی است که این علائم را به او یاد می دهد تا بتواند عمل معلم خود را تقلید نماید.

2- خط نگارها Pictographs

خط نگار های **pictographs** مختلفی وجود دارند که در ویکتوریا از آن ها استفاده می شود از جمله **Compic®** و **PCS/Boardmaker®**. این تصاویر شامل خطوط ساده و روشن است که معرف اشیاء، اقدامات و احساسات مختلف می باشد. اول می شود آن ها را در سطح ابتدائی، عملی و ساده آن برای اطفال به کار برد تا به آنان شکل هائی را نشان داد تا نیاز خود را از روی آنها گفته بتوانند. وقتی که اطفال با این تصاویر آشنا شوند، می توانند آن ها را در کتاب یا دوسیه تصاویر قرار دهند و طفل آن را با خود می برد و از آن استفاده و نیاز های خود را نشان می دهد. به تدریج طفل یک مجموعه ای از این تصاویر را در ذهن می سپارد تا نیاز های خاص خود را با آنها بفهماند.

دو نوع از خط نگارها **pictographs** وجود دارد یکی به صورت نرم افزار های کمپیوتری **computer software** و همچنین به صورت کتاب با صفحات شل. این خط نگار ها را بسیار آسان درک می کنند و طفل نیازی ندارد که مانند علائم اقدامات پیچیده را یاد گرفته و در حافظه خود داشته باشد. اطفالی که مهارت هوشی آنان کم است می توانند نظام تصاویر را مورد استفاده قرار داده و از طریق ساده ای به طور مؤثرتر ارتباط برقرار نمایند.

3- تصاویر (فوتو ها) و اشیاء

فوتوی اشیاء، فعالیت ها و مردم در جهان طفل را می توان به طور مؤثر در مورد اطفالی به کار برد که از لحاظ انجام وظایف خود آهسته اند و قادر نیستند از علائم و خط نگاری استفاده کنند. استفاده از فوتو ها معمولاً محتاج این است که نخست طفل یاد بگیرد بین فوتوی دقیق یک چیز و عین آن چیز انطباقی پیدا کنند. طفل یاد می گیرد که تصویر آن شیئی (فوتو) معرف آن چیز است. تصویر باید ساده، روشن و واضح باشد. پس از اینکه طفل یاد گرفت تصویر را با خود آن چیز منطبق نماید بعد مفاهیم پیچیده تر، انطباق تصویر با فعالیت یا اقدام را هم می توان به او تعلیم داد.

پس از اینکه طفل توانست تعدادی از تصاویر را تشخیص دهد، یک مجموعه تصویر در ذهن او خواهد بود همانطور که در مورد خط نگارها گفته شد. از تصاویر می توان استفاده کرده و به طفل کمک کرد جدول زمانی و قدم هائی که برای انجام

کامل یک فعالیت باید انجام داد را درک نماید. برای مثال، اتاق بازی ممکن است فوتوی فعالیت های هر روز را داشته باشد که بر روی دیوار سنجاق شده باشد. وقتی که هر فعالیت به پایان رسید، طفل آن فوتو را کناری می گذارد. همین طور وقتی که از طفل می خواهند کالای خود را بپوشد، قدم های لازم برای این کار را می توان بر روی دروازه اتاق او به ترتیب سنجاق کرد تا بتواند به آسانی آن را پیروی نماید.

برای اطفالی که درک فوتو ها برایشان دشوار باشد، از اشیاء هم می توان به همین نحو فوتو ها استفاده کرد. جدول های زمانی با استفاده از اشیاء بسیار مفید می باشند. اشیائی که معرف فعالیت ها هستند را می توان کنار هم یا روی دیوار ردیف کرد تا به طفل نشان داد که قدم بعدی چیست. برای مثال یک پنسل به معنی کار بر روی میز است و بعد ممکن است برای نشان دادن وقت استراحت و خوردن تنقلات بعد از انجام کار یک **juice box straw** (نی نوشیدنی) گذاشت.

یکی از امتیازات مهم استفاده از فوتو و اشیاء این است که طفل می تواند تا زمانی که می خواهد به آنها توجه نماید و هر وقت بخواهد دوباره برای تجدید حافظه به آنها مراجعه نماید. این کار با علامت دست میسر نیست چون پس از نشان دادن دیگر باقی نمی ماند.

4- نظام ارتباط با تبادل تصاویر (PECS) Picture Exchange Communication System

نظام ایجاد ارتباط با تبادل تصاویر (PECS) Picture Exchange Communication System (فراست Bondy و بانندی Bondy، 1994) یکی دیگر از نظام های ارتباطات افزایشی است. این نظام که در سالهای دهه 1990 ابداع شده است بسیار در مداخله زودهنگام و پروگرام های مکتب به کار می رود تا به طفل یاد دهند چطور ارتباط برقرار نماید. یکی از امتیازات این نظام این است که به چیزهای پیچیده و قیمتی نیاز ندارد و آن را والدین، مواظبین و معلمین می توانند در هر موقعیتی به کار برند. این نظام PECS با تعلیم طفل برای مبادله تصویر یک چیز دلخواه با معلم آغاز می شود و معلم نیز فوری تقاضای طفل را اجابت می کند و آن چیز را به او می دهد. برای این کار از کلمات برای راهنمایی او استفاده نخواهد شد. پس از اینکه این قدم را یادگرفت، بعد این نظام یاد می دهد که چطور بین علائم تفاوت قائل شد و بعد جملات ساده را با قرار دادن این اشیاء در کنار هم می سازند. اطفال یاد می گیرند که چطور اظهار نظر نموده و با استفاده از علائم مخصوص **Compic system symbols** به پرسش های مستقیم پاسخ دهند.

هر طفل باید به دقت مورد امتحان واقع شود تا معلوم شود که کدام نظام از همه برای او مناسب تر است. اکثریت اطفال مبتلا به آتیزم مهارت های تقلیدی دیر هنگام دارند ولی مهارت های شناسائی دیداری آنها بهتر است. بنا براین نظامی که بر مبنای تصاویر باشد مناسب تر از نظام مبتنی بر علائم است. نهایتاً انتخاب نوع نظام برای کمک به بهتر شدن ارتباطات طفل بسته به سطح توانائی گپ زدن و سطح هوشی و همچنین نمودار (چهره) نقاط قوت و ضعف تکاملی او خواهد بود.

حق نشر © 2009 پوهنتون موناش Monash University ABN : 12 377 614 012 - احتیاط - حریم خصوصی - CRICOS Provider
شماره: 00008C

آخرین تصحیح: 11 فبروری 2008 - تصحیح و نگهداری توسط: webmaster@med.monash.edu.au - Accessibility information